

Η ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (του Κώστα Κασσιού)

Μέσα στο πλέγμα των κανόνων που ο εξελιγμένος –βιολογικά – άνθρωπος έχει θεσπίσει για να ρυθμίζουν και να οριοθετούν τις σχέσεις του ανάμεσα σ' αυτόν και στο περιβάλλον που ζει, κινείται και δημιουργεί, κάποιοι κανόνες έχουν διαχρονικά μείνει αναλλοίωτοι.

Οι αναλλοίωτοι κανόνες στις σχέσεις αυτές είναι αυτοί που δεν προέρχονται από καμιά εξωτερική επιβολή και εξαναγκασμό αλλά είναι εσωτερικοί κανόνες, απόρροια της διάθεσης του ανθρώπου για την επιβίωσή του. Σαφώς και δεν πριονίζει κανείς το κλωνάρι του δένδρου πάνω στο οποίο κάθεται και ούτε τρώει το σπόρο που τον θέλει για να σπείρει την άλλη χρονιά.

Το ίδιο και ο άνθρωπος θα πρέπει να είναι προσεκτικός και φειδωλός στη χρήση και εκμετάλλευση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζει, από το οποίο διατρέφεται και στο οποίο δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη διαίωσιση του είδους του.

Αυτούς τους κανόνες η σημερινή κοινωνία τους έχει ονοματίσει σαν βιώσιμη ή αιφορική διαχείριση ή και ανάπτυξη και προσπαθεί έτσι να υπενθυμίζει ότι το περιβάλλον και οι πόροι του είναι για τον πλανήτη μας πεπερασμένα αγαθά, εξαντλούμενα και συχνά μη ανανεώσιμα. Αυτούς τους επιβιωτικούς πλέον κανόνες τους έχει μετακινήσει σε ένα επίπεδο εσωτερικής διευθέτησης για τον καθένα μας δίνοντας το όνομα ' ηθικής' συμπεριφοράς έναντι του περιβάλλοντος. Αποτελεί ηθική υποχρέωση για το γιό ή τη θυγατέρα η φροντίδα των γερόντων γονέων τους.

Είναι αποτέλεσμα ηθικού καθήκοντος η υπεράσπιση της πατρίδος και είναι ηθική η διάθεση για δικαιοσύνη, για ειλικρίνεια, για άδολη φιλία. Και είναι μη ηθικό δηλ. ανήθικο η εγκατάλειψη τραυματία, η συκοφαντία, το ψεύδος και τόσα άλλα από την καθημερινή μας συμπεριφορά στοιχεία.

Μέσα λοιπόν σε ένα ανάλογο με τους παραπάνω κανόνες ηθικής αναλλοίωτων διαχρονικά κανόνων κινείται και η προστασία και η προάσπιση των περιβαλλοντικών πηγών και πόρων.

Συνιστά περιβαλλοντική ηθική η αλλαγή προς το συντηρητικότερο της καταναλωτικής μας συμπεριφοράς. Είναι ηθικό να καταναλώνουμε λιγότερους πόρους του πλανήτη μια και είναι εξίσου υπέρτατη υποχρέωσή μας η φροντίδα για τις επερχόμενες γενιές.

Έχει ηθικό υπόβαθρο μια απόφασή μας να μην αποψιλώσουμε ένα δάσος όταν έτσι κινδυνεύει να χαθεί το έδαφος, ένας μη ανανεώσιμος φυσικός πόρος ή από ένα περιττό άνοιγμα δρόμου ή μια οικοδομική δραστηριότητα κινδυνεύει να αλλοιωθεί και καταστραφεί ένα μοναδικό και ανεπανάληπτο φυσικό τοπίο. Αποτελεί ηθική περιβαλλοντική συμπεριφορά η ανακύκλωση των υλικών και ο περιορισμός των σκουπιδιών και αποβλήτων.

Είναι ηθικό στοιχείο το περιβαλλοντικό παράδειγμά μας και η διδασκαλία μας στις νεώτερες γενιές για το πώς να συμπεριφέρονται έναντι του περιβάλλοντος. Και είναι ηθικό να μη χρησιμοποιούμε χημικά για να διώξουμε τα ζιζάνια στο κτήμα μας και άσκοπα να σκορπίζουμε περιττά λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Η φροντίδα μας για την οικονομία του νερού δεν είναι οικονομική μόνον ενέργεια αλλά και ηθική για ένα τόσο πολύτιμο πόρο του πλανήτη.

Ακόμα και άρνηση άωφελους χρήσης του αυτοκινήτου παίρνει ηθική διάσταση ηθική αν αναλογιστεί κανείς τη ρύπανση που προσθέτουν στην αστική ατμόσφαιρα τα καυσαέρια. Είναι πάμπολλα τα μικρά καθημερινά μηνύματα της ηθικής που μας υπαγορεύονται για τη συμπεριφορά μας αναφορικά με το βιοτικό και αβιοτικό μας περιβάλλον. Άλλοτε τα μηνύματα αυτά πηγάζουν από ένα ορμέμφυτο, άλλοτε από σπουδή και γνώση και άλλοτε είναι απόρροια εμπειρίας. Εκείνο όμως βασικά που απαιτείται από μας και που μας χρειάζεται είναι να αναπτύξουμε τους μηχανισμούς εκείνους της συνειδησιακά ηθικής αφύπνισης που να μας κινητοποιούν να δράσουμε για τον κόσμο που μας περιβάλλει και που ακούει στον γενικό όρο «περιβάλλον και που επιβάλλεται χωρίς άλλο ενδοιασμό η σωτηρία του.

Τότε και μόνο θα έχουμε επιτύχει για το περιβάλλον, αυτό που στο πλέγμα των κανόνων που θεσπίσαμε για τις δράσεις μας, τις αποφάσεις μας, τις γνώσεις μας αλλά και για το παράδειγμά μας ως το «ηθικό για το περιβάλλον».

Ο Κώστας Κασσιός είναι Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ
(Πηγή: Ψηφιακή Άμεση Δημοκρατία)
7 Σεπτεμβρίου 2010